[2018] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 828

ਧੀਰਜ ਮੋਰ

ਬਨਾਮ

ਮਾਣਯੋਗ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ

(2015 ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਗਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 14156 ਆਦਿ)

23 ਜਨਵਰੀ, 2018

[ਕੁਰੀਅਨ ਜੋਸਫ ਅਤੇ ਮੋਹਨ ਐਮ. ਸ਼ਾਂਤਨਾਗੌਦਰ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ:

ਅਨੁਛੇਦ 233– ਸਿੱਧੀ ਭਰਤੀ ਰਾਹੀਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ – ਕੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਾਂ ਦੋਵੇਂ - ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਉਚਿਤ ਬੈਂਚ ਦੇ ਗਠਨ ਲਈ ਮਾਣਯੋਗ ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਰਾਮੇਸ਼ਵਰ ਦਿਆਲ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1961 ਐਸ.ਸੀ. 816: [1961] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 874; ਚੰਦਰ ਮੋਹਨ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1966 ਐਸ.ਸੀ. 1987; ਸੱਤਿਆ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਵਿਖੇ ਨਿਆਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹੋਰ (1985) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 225: [1985] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 112; ਦੀਪਕ ਅਗਰਵਾਲ ਬਨਾਮ ਕੇਸ਼ਵ ਕੌਸ਼ਿਕ ਅਤੇ ਹੋਰ (2013) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 277: [2013] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 402; ਵਿਜੇ ਕੁਮਾਰ ਮਿਸ਼ਰਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪਟਨਾ ਵਿਖੇ ਨਿਆਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹੋਰ (2016) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 313: [2016] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 806; ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਜੱਜਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (2002) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 247: [2002] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 712; ਸ਼੍ਰੀ ਕੁਮਾਰ ਪਦਮ ਪ੍ਰਸਾਦ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (1992)

2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 428: [1992] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 109; ਅਸਾਮ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਹੋਰਿਜ਼ਨ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ [1967] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 484 -ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੇਸ ਹਵਾਲਾ

[1961] SCR 874	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 4
AIR 1966 SC 1987	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 5
[1985] 2 SCR 112	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 6
[2013] 1 SCR 402	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 7
[2016] 3 SCR 806	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 8
[2002] 2 SCR 712	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 11
[1992] 2 SCR 109	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 11
[1967] 1 SCR 484	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 11

XXXXXX

ਧੀਰਜ ਮੋਰ ਬਨਾਮ ਮਾਣਯੋਗ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ 829

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2015 ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਗਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 14156

2014 ਦੇ ਡਬਲਯੂ.ਪੀ.ਸੀ. ਨੰਬਰ 9303 ਵਿੱਚ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 19.02.2015 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਨਾਲ

2015 ਦੇ SLP (C) ਨੰਬਰ 14676, 24219, 30556

2016 ਦੇ W.P. (C) ਨੰਬਰ 77, 130, 171, 405, 600, 598, 601, 602, 733

2016 ਦੇ SLP (C) ਨੰਬਰ 15764, 23823, 24506

2016 ਦੇ W.P. (C) ਨੰਬਰ 414, 423

2016 ਦੇ SLP (C)... CC ਨੰਬਰ 15018, 15304

2017 ਦੇ W.P.(C) ਨੰਬਰ 189, 222, 334

ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਐਡਵੋਕੇਟ ਪੀ.ਐਸ. ਪਟਵਾਲੀਆ, ਸੰਜੇ ਹੇਗੜੇ, ਏ. ਮਰਿਆਰਪੂਥਮ, ਪ੍ਰਵੀਨ ਐਚ ਪਾਰੇਖ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕਿਰਨ ਸੂਰੀ, ਜਯੰਤ ਭੂਸ਼ਣ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਆਰ.ਸੀ. ਕੌਸ਼ਿਕ, ਯਾਸਿਰ ਰਊਫ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਨਤਾਸ਼ਾ, ਅਭਿਲਾਸ਼ ਐਮ.ਆਰ., ਹੇਮੰਤ ਪਾਂਡੇ, ਏ. ਸੁੱਬਾ ਰਾਓ, ਅੰਨਮ ਡੀ. ਐਨ. ਰਾਓ, ਏ. ਵੈਂਕਟੇਸ਼, ਰਾਹੁਲ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਕਸ਼ਤਰਸਾਲ ਰਾਜ, ਉਤਕਰਸ਼ ਦੀਕਸ਼ਿਤ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਤਾਨੀਆ ਚੌਧਰੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਐਸ਼ਵਰਿਆ ਦਾਸ਼ (ਮੈਸਰਜ਼ ਪਾਰੇਖ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀ ਲਈ) ਭਾਰਤ ਸਿੰਘ, ਐਮ.ਕੇ. ਮਰੋਰੀਆ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਕੁਮਾਰੀ, ਏ ਵੀ ਰੰਗਮ, ਬੱਡੀ ਏ ਰੰਗਨਾਧਨ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਚਲ ਅਰੋੜਾ, ਬੀ.ਐਸ. ਮੋਰ, ਨੀਰਜ ਮੋਰ, ਯਾਸਿਰ ਆਰ, ਸੀ ਕੌਸ਼ਿਕ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਨਿਦਾ ਡੀ (ਡਾਕਟਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੁੱਡਾ ਲਈ), ਹਰੀਸ਼ ਪਾਂਡੇ, ਮਨੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ, ਅਜੇ ਵਿਕਰਮ ਸਿੰਘ, ਅਭਿਸ਼ੇਕ, ਸੰਤੋਸ਼ ਕੁਮਾਰ, ਦੀਪਕ ਆਨੰਦ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੰਜੂ ਜੇਤਲੀ, ਸ਼ਸ਼ਾਂਕ ਸਿੰਘ, ਰਵਿੰਦਰ ਐਸ ਗਰੀਆ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਨੀਲੋਫਰ ਖਾਨ, ਓ.ਪੀ. ਪਾਂਡੇ, ਰਾਜੀਵ ਰੰਜਨ ਦਿਵੇਦੀ, ਕੇ.ਕੇ. ਝਾਅ, ਪ੍ਰਭਾਕਰ ਟੀ, ਪੰਕਜ ਕੇ.ਆਰ. ਮਿਸ਼ਰਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਰਚਨਾ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਸ਼ੁਚੀ ਸਿੰਘ,

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕਾਂਤ ਦੂਬੇ, ਰਾਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ, ਪੰਕਜ ਕੇ.ਆਰ. ਮਿਸ਼ਰਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਰਚਨਾ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਸੰਜੇ ਕੁਮਾਰ ਦੂਬੇ, ਆਦਿੱਤਿਆ ਸ਼ਰਮਾ, ਸਤੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ, ਬੰਕੇ ਬਿਹਾਰੀ, ਅਮਿਤ ਕੇ ਠਾਕੁਰ, ਆਸ਼ੂਤੋਸ਼ ਝਾਅ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਰਚਨਾ ਪਾਠਕ ਦਵੇ, ਨਿਸ਼ੇ ਰਾਜਨ ਸ਼ੋਂਕਰ, ਪੀ ਪੀ ਨਾਇਕ, ਅਜੇ ਪਾਲ, ਹੁੱਡਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਭੁਪਿੰਦਰ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਵੰਦਨਾ ਐਮ. ਹੁੱਡਾ ,ਮਨੀਸ਼ ਸਿੰਘਵੀ, ਡੀ.ਕੇ. ਦੇਵੇਸ਼, ਯੂ.ਪੀ. ਸਿੰਘ, ਐਸ ਕੇ ਰੋਸ਼ਨ, ਦਯਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸ਼ਰਮਾ, ਅਖਿਲੇਸ਼ ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ, ਦੇਵੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰਚਨਾ ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ, ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਕਪੂਰ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੁਦੀਪਤਾ ਸਰਕਾਰ, ਯਸ਼ਵਰਧਨ, ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਛਾਬੜਾ, ਅੰਬੂਜ ਦੀਕਸ਼ਿਤ, ਸਕਸ਼ਮ ਮਹੇਸ਼ਵਰੀ, ਸੰਨੀ ਚੌਧਰੀ, ਮ੍ਰਿਨਮਯ ਭੱਟਮੇਵਾੜਾ, ਸੰਜੇ ਕੁਮਾਰ ਤਿਆਗੀ, ਅਮਿਤ ਸ਼ਰਮਾ, ਗੌਰਵ ਅਗਰਵਾਲ, ਅਭਿਕਲਪ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ, , ਅਭਿਸ਼ਥ ਕੁਮਾਰ, ਏ. ਸੁੱਬਾ ਰਾਓ, ਅਨਿਰੁਧ ਪੀ ਮਾਈ, ਅਵਨੀਸ਼ ਐਮ ਓਝਾ, ਚਿਰਾਗ ਜੈਨ, ਅੰਭੋਜ ਕੁਮਾਰ ਸਿਨਹਾ, ਮਹਾਲਿੰਗ ਪੰਡਾਰਗੇ, ਨਿਸ਼ਾਂਤ ਆਰ ਕਟਨੇਸ਼ਵਰਕਰ, ਪ੍ਰਵੀਨ ਸਵਰੂਪ, ਸੁਸ਼ੀਲ ਜੈਨ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੁਮੀ ਪੀ.ਐਸ।

XXXXXX

ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੇਠ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ

ਆਦੇਸ਼

1. ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਮੁੱਦੇ ਸਿੱਧੀ ਭਰਤੀ ਰਾਹੀਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 233 ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ।

2. ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋ ਦਲੀਲਾਂ ਉਠਾਈਆਂ ਹਨ - (i) ਜੇ ਕਿਸੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੇ ਵਕੀਲ ਵਜੋਂ ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਪੂਰੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਯੋਗ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਰਜ਼ੀ / ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਉਹ ਕੇਂਦਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਹੈ; (ii) ਉਹ ਮੈਂਬਰ ਜੋ ਸਿਵਲ ਜੱਜ, ਜੂਨੀਅਰ ਡਵੀਜ਼ਨ ਜਾਂ ਸੀਨੀਅਰ ਡਵੀਜ਼ਨ ਵਜੋਂ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਿਆਂਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਜੋਂ ਸੱਤ ਸਾਲ ਜਾਂ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਅਫਸਰ-ਕਮ-ਐਡਵੋਕੇਟ ਵਜੋਂ ਸੱਤ ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯੋਗ ਉਮੀਦਵਾਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
3. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਵਿਆਪਕ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 233 ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਸਵੀਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਅਸੀਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕਰਾਂਗੇ।

4. ਰਾਮੇਸ਼ਵਰ ਦਿਆਲ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ[1] ਦਾ ਕੇਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜੋ ਵੰਡ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਹੌਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਮਿਆਦ ਨੂੰ ਵੀ ਗਿਣਦਾ ਹੈ। ਪੈਰਾ 11 ਅਤੇ 13 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ:

"11. ਇਹ ਉਹ ਪਿਛੋਕੜ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਾਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੀ ਦਲੀਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਪਏਗਾ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹੀਤਾ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਮੰਨ ਵੀ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਆਪਣੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੋ ਦਲੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਨੁਛੇਦ 233 ਦੀ ਖੰਡ (2) ਵਿੱਚ "ਐਡਵੋਕੇਟ" ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮਤਲਬ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਵਕੀਲ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਜਿਹਾ ਵਕੀਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਤਿੰਨ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ 'ਤੇ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਸਨ ਆਪਣੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ

ਗਿਣਤੀ; ਕਿਉਂਕਿ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭਾਰਤ ਦੀ ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵਕੀਲ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਤੱਕ ਅਜਿਹੇ ਐਡਵੋਕੇਟ ਵਜੋਂ ਬਣੇ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਇਕੋ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਗਿਣ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸੱਤ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ ਲਾਹੌਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ..."

xxx xxx xxx

[1]AIR 1961 SC 816

ਧੀਰਜ ਮੋਰ ਬਨਾਮ ਮਾਣਯੋਗ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ 831

13. ... ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਜੋੜਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ 'ਰਿਹਾ ਹੈ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਉਹੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਵਿਆਕਰਣ ਦੇ ਸਖਤ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਜੈਵਿਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਇੰਨੀ ਸੰਕੀਰਣ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਧੀਕ ਸਾਲਿਸਿਟਰ-ਜਨਰਲ ਨੇ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਹੋਰ ਅਨੁਛੇਦ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਨੁਛੇਦ 5 (ਸੀ) ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦਾ ਵੱਖਰਾ ਅਰਥ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਮੁਬਾਰਕ ਮਜ਼ਦੂਰ ਬਨਾਮ ਕੇ ਕੇ ਬੈਨਰਜੀ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1953 ALL 323 ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵੱਲ ਵੀ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਲੋਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਐਕਟ, 1951 ਦੀ ਧਾਰਾ 86 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰਨ ਵਾਲੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਅਰਥ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣਾ ਬੇਲੋੜਾ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਵਾਬਦਾਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਕੀਲ ਬਣੇ ਰਹੇ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੱਤ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਦਰਜਾ ਸੀ।

ਉਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 233 ਦੀ ਖੰਡ 2 ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਯੋਗ ਸਨ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

5. ਚੰਦਰ ਮੋਹਨ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ[2] ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਨੁਛੇਦ 233 ਦੀ ਖੰਡ 2 ਵਿੱਚ "ਸੇਵਾ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ।
6. ਸੱਤਿਆ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਵਿਖੇ ਨਿਆਂਇਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਰ ਵਿੱਚ ਸੱਤ ਸਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਨਿਆਂਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਯੋਗ ਹੋਣਗੇ। ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਲਈ:

---

[2]AIR 1966 SCC 1987

[3] (1985) 1 SCC 225

XXXXXX

"1. ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਈ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ, 1982 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 548 ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ 1980 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 6346-6351 ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ 11 ਅਕਤੂਬਰ, 1984 ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, 1980 ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਉੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਭਰਤੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਨੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਾਰ ਵਿੱਚ 7 ਸਾਲ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਪੂਰੀ ਕਰ ਲਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ

ਲਈ ਉਹ ਉੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਭਰਤੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸਨ। ..."

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਅਨੁਛੇਦ 233 ਦੇ ਪਾਠ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਹਾ:

"3. ... ਇਹ ਸਿਰਫ ਦੂਜੀ ਧਾਰਾ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਉਹ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 7 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵਕੀਲ ਜਾਂ ਵਕੀਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕਿਸੇ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਉਹ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 7 ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਵਕੀਲ ਜਾਂ ਵਕੀਲ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ 7 ਸਾਲ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੀ ਕੋਈ ਅਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ। ਭਰਤੀ ਦੇ ਦੋ ਸਰੋਤਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅੰਤਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋ-ਪੱਖੀ ਤਾਲਮੇਲ ਬਣਾਈ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਵੱਖਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਠੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਕੋ ਜਹਾਜ਼ ਦੋਵਾਂ ਨਦੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਨਹੀਂ ਚਲਾ ਸਕਦਾ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਸੱਤਿਆ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ (ਸੁਪਰਾ) ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰ ਦਿਆਲ (ਸੁਪਰਾ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਨੁਛੇਦ 233 ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਸਵੈ-ਨਿਰਭਰ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਪੈਰਾ 5 ਵਿੱਚ, ਚੰਦਰ ਮੋਹਨ (ਸੁਪਰਾ) ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ:

"5. ਇਹ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਕੀ "ਸੰਘ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੀ ਸੇਵਾ" ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸੰਘ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੀ ਕੋਈ ਸੇਵਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੀ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਕੇਂਦਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਹੈ, ਵਿਦਵਾਨ ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਨੁਛੇਦ 233 (2) ਵਿੱਚ "ਸੇਵਾ" ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸਿਰਫ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਪਰੋਕਤ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ 'ਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 14 ਅਤੇ ਅਨੁਛੇਦ 16 ਦੇ ਉਲਟ ਅਧੀਨ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਸੀਨੀਅਰਾਂ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

XXXXXX

ਧੀਰਜ ਮੋਰ ਬਨਾਮ ਮਾਣਯੋਗ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ 833

7. ਦੀਪਕ ਅਗਰਵਾਲ ਬਨਾਮ ਕੇਸ਼ਵ ਕੌਸ਼ਿਕ ਅਤੇ ਹੋਰ 4 ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸਹਾਇਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਟਾਰਨੀ / ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ / ਡਿਪਟੀ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵਕੀਲ ਬਣਨਾ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਨੁਛੇਦ 233 (2) ਵਿੱਚ "ਜੇ ਉਹ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 7 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵਕੀਲ ਰਿਹਾ ਹੈ" ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਵੀ ਨਜਿੱਠਿਆ। ਪੈਰਾ 51 ਅਤੇ 102 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ:-

"51. ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਛੇਦ 233 (2) ਵਿੱਚ "ਸੇਵਾ" ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ "ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ". ਕੇਂਦਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਇਸ ਲਈ ਬਾਹਰ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਅਨੁਛੇਦ 233 ਸਿਰਫ ਦੋ ਸਰੋਤਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ

ਤੋਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਰੋਤ ਹਨ: (i) ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ; ਅਤੇ (ii) ਵਕੀਲ/ ਵਕੀਲ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਬਾਰ ਤੋਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਰੋਤ ਤੋਂ ਜਾਂ ਵਕੀਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਅਨੁਛੇਦ 233 (2) ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਕੀਲਾਂ ਜਾਂ ਵਕੀਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

xxx xxx xxx

"102. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 233 (2) ਵਿੱਚ "ਜੇ ਉਹ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਸੱਤ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵਕੀਲ ਰਹੇ ਹਨ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਭੂਸ਼ਣ ਦੀ ਇਹ ਦਲੀਲ ਸਹੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮਤਲਬ ਅਰਜ਼ੀ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਵਕੀਲ ਵਜੋਂ ਸੱਤ ਸਾਲ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਸੱਤ ਸਾਲ। ਇਹ "ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ" ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੁਆਰਾ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ। ਵਰਤਮਾਨ ਸੰਪੂਰਨ ਨਿਰੰਤਰ ਤਣਾਅ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਅਤੀਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਅਜੇ ਵੀ ਜਾਰੀ ਹੈ।

---

[4] (2013) 5 SCC 277

XXXXXX

ਇਸ ਲਈ, ਅਨੁਛੇਦ 233 (2) ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਮਿਤੀ 'ਤੇ ਲੋੜੀਂਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਨਾਲ ਵਕੀਲ ਵਜੋਂ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

8. ਵਿਜੇ ਕੁਮਾਰ ਮਿਸ਼ਰਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪਟਨਾ ਵਿਖੇ ਨਿਆਂਇਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ[5] ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਸਿੱਧੀ ਭਰਤੀ ਲਈ ਯੋਗ ਵਕੀਲਾਂ ਤੋਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਮੰਗਣ ਲਈ ਇੱਕ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਦੀ ਅਧੀਨ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਲਈ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਅਗਸਤ 2015 ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਜਨਵਰੀ 2016 ਵਿੱਚ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਸ ਲਈ ਯੋਗ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪਟਨਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 233 (2) ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲਈ ਬੈਠਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰਾਜ ਅਧੀਨ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਸਨ। ਚੇਲਮੇਸ਼ਵਰ, ਜੇ.:

"7. ਸੇਵਾ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਅ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣ ਅਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਰਾਜ ਅਧੀਨ ਕੁਝ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਅਨੁਛੇਦ 233 (2) ਸਿਰਫ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੇਂਦਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਚੋਣ ਨਹੀਂ। ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ (ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਲਈ ਯੋਗਤਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਮਰ, ਵਿਦਿਅਕ ਯੋਗਤਾ ਆਦਿ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਨੁਸਖਿਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ) ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 14 ਅਤੇ 16 ਤਹਿਤ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

8. ਅਨੁਛੇਦ 233 (2) ਦਾ ਪਾਠ ਸਿਰਫ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤੀ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੇਂਦਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਉਮੀਦਵਾਰੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਲਗਾਉਂਦਾ ਜੋ ਕੇਂਦਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਕੇਂਦਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਉਸ ਕੋਲ ਅਜੇ ਵੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਮੌਜੂਦਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਹੋਵੇਗਾ।

---

[5] (2016) 9 SCC 313

XXXXXX

ਧੀਰਜ ਮੋਰ ਬਨਾਮ ਮਾਣਯੋਗ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ 835

ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਵੀ ਆਪਣੀ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨਾ ਨਾ ਤਾਂ ਅਨੁਛੇਦ 233 (2) ਦੇ ਪਾਠ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

9. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੱਤਿਆ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਵੱਖਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ:

"10. ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਹਿਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਨ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਉੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ

(ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜਾਂ) ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਭਰਤੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ। ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਕਿਉਂਕਿ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਉੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਭਰਤੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਸੀ..." (ਸੱਤਿਆ ਨਰਾਇਣ ਕੇਸ, ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰਨਾ 227, ਪੈਰਾ 1), ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਨੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾਇਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾਇਆ। ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਕਿਵੇਂ ਉੱਠਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਉੱਠਿਆ। ਪਰ ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅੰਤਰਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਬੈਠਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਲੀਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਅਧੀਨ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੱਤ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜਾਂ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਸਨ।

11. ਸੱਤਿਆ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਕੇਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਕੇਸ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਪੂਰੀ ਕਰ ਲਈ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਸਨ। ਇਹ ਤੱਥ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਧਾਰਾ 233 (2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਉੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਇੱਕ ਰੁਕਾਵਟ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿ ਕੀ ਬਾਰ ਕਿਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁੱਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਗਈ ਸੀ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

XXXXXX

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੀਪਕ ਅਗਰਵਾਲ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ।

10. ਪੂਰਕ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਸਪਰੇ, ਜੇ. ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜੋ ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਢੁਕਵੀਆਂ ਹਨ:-

21. ਉੱਤਰਦਾਤਾ (ਹਾਈ ਕੋਰਟ) ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਰਣਜੀਤ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 233 (2) ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ "ਨਿਯੁਕਤ" ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਅਰਜ਼ੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਉਸਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ ਦੀ ਪੂਰੀ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਕੇਂਦਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਅਨੁਛੇਦ 233 ਦੀ ਖੰਡ (2) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਯੋਗਤਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਨਾ ਤਾਂ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ।

22. ਇਹ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਭਾਵੇਂ ਆਕਰਸ਼ਕ ਲੱਗਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਸਵੀਕਾਰ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਾ ਤਾਂ ਆਰਟੀਕਲ ਦਾ ਪਾਠ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਨੁਛੇਦ 233 (2) ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ ਅਜਿਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਦਰਅਸਲ, ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਨੁਛੇਦ 233 (2) ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਮੇਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਭਰਾ ਨੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ

ਅਜਿਹੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

23. ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਸੇਵਾ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿੱਚ "ਚੋਣ" ਅਤੇ "ਨਿਯੁਕਤੀ" ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੂਖਮ ਅੰਤਰ ਹੈ। (ਦੇਖੋ ਪ੍ਰਫੁੱਲ ਕੁਮਾਰ ਸਵੈਨ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਮਿਸ਼ਰਾ। ਜਦੋਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਯੋਗਤਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਨੁਛੇਦ 233 ਦੀ ਖੰਡ (2) ਵਿੱਚ "ਨਿਯੁਕਤ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ "ਚੋਣ" ਜਾਂ "ਭਰਤੀ" ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, "ਨਿਯੁਕਤ" ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ "ਚੋਣ", "ਭਰਤੀ" ਜਾਂ "ਭਰਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ" ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

XXXXXX

ਧੀਰਜ ਮੋਰ ਬਨਾਮ ਮਾਣਯੋਗ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ 837

24. ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੇ ਉਹ ਕੇਂਦਰ / ਰਾਜ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹੀ (ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਮੌਕਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ) ਉਸ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਨੁਛੇਦ 233 ਦੀ ਖੰਡ (2) ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 14 ਅਤੇ 16 ਤਹਿਤ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਉਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

11. ਕੁਝ ਵਿਦਵਾਨ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਨੇ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਜੱਜ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ[6] ਵੱਲ ਵੀ ਖਿੱਚਿਆ ਹੈ, ਸ਼੍ਰੀ ਕੁਮਾਰ ਪਦਮ ਪ੍ਰਸਾਦ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ[7] ਅਤੇ ਅਸਾਮ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਹੋਰਿਜ਼ਨ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਹੋਰ[8] ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ।

12. ਸੁਖਦਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀ ਮਾਣਯੋਗ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ 03.04.2017 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਜੋ ਬੈਚ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ, ਕੁਝ ਰਾਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ "ਸੱਤ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਿਆਦ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਜਾਏਗੀ ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਉਹ (ਉਮੀਦਵਾਰ) ਨਿਆਂਇਕ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲਿਆ ਹੈ"। ਇਹ ਵੀ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਮੁੱਦਾ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

13. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਉੱਠਣ ਵਾਲਾ ਇਕ ਵੱਡਾ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਸਿਰਫ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਾਂ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵੇਖੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਪਾਤ ਅਤੇ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਭਿੰਨ ਹਨ, ਸਾਡਾ ਇਹ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 233 ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਬਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮਾਣਯੋਗ ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਚਿਤ ਬੈਂਚ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

14. ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇੱਥੇ ਸਾਰੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ, ਅੰਤਰਿਮ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਯੋਗ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਰੁਕੀ ਹੋਈ ਹੈ।

---

[6] (2002) 4 SCC 247

[7] (1992) 2 SCC 428

[8][1967] 1 SCR 484

XXXXXX

15. ਰਜਿਸਟਰੀ ਜਲਦੀ ਤਾਇਨਾਤੀ ਲਈ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮਾਣਯੋਗ ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਤੋਂ ਉਚਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਮੰਗ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਮਾਮਲਾ ਮਾਨਯੋਗ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਢੁਕਵੀਂ ਬੈਂਚ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ।

ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ ਮਾਮਲਾ ਮਾਨਯੋਗ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਜੱਜ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ: - ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਨ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

Prabhat Kiran, Advocate
D/923/2000
Bar Council of Delhi